

Сочаница и сеочани Радоњићи

Валоџита висораван у дервентском срезу, као неки прелаз од Крњин-планине на север у Посавину, за-премљена је селима Великом и Малом Сочаницом. Народ је у тим селима већином православни. Има и католика. Ови су новији досељеници из Далмације и Херцеговине. Села су разбијеног типа. Данашња православна српска насеља стара су према народном предању и сећању нешто преко 200 година. Толико им је, кажу, стара и парохија.

Од старина у Вел. Сочаници има место, звано „Црквина“, и то на једном брду. Ту је и сада неко велико камење под којим су се налазиле гробнице са костима и лобањама великих размера. По народном предању била је ту у давна времена православна црква. На томе месту чине се „масла“ т. ј. пољски благослов на дан цара Константина и царице Јелене. У селу Мишинцима, источно од Велике и Мале Сочанице имају два стара, напуштена гробља. Једно је „кужно“ и зове се „Гробић“ а друго је „грчко“ и зове се „камење“. Ту има много надгробних плоча и споменика без натписа. На томе грчком гробљу — камењу — чине католици из Мишинаца годишњи благослов на 1 маја.

Сеочани имаду „крстоноше“ на Спасовдан. „Крстоноше“ су на коњима. Масла без крстоноша имаду још на: „Бијсли Петак“, т. ј. у први петак после Духова; на „Ледени Петак“, т. ј. у петак између Ускрса и Томине недеље — међу Ускрсе —; на „Христове положеније“, т. ј. на празник полагања хаљине Богородичне (15-VII) и на Видовдан. Сва та масла свршавају се на одавна оређеним за те сврхе местима, по засеоцима и раселицама.

Где је сада православна парохијска црква у Вел. Сочаници, некада је била стара, православна капела. Од старих свештеника који су служили сочаничку парохију народ памти попове Ђуриће: попа Тешу, Теодора и Петка-хаџију, т. ј. Петра Ђурића. Ђурићи су били из Мишинаца и славили су св. архиђакона Стефана. Као припадници дервентског среза, Сеочани су имали „удут“ у Крњин-планини и то у „царевини“ а не у „вакуфу“. Баве се земљорадњом и воћарством. Бегови су им били: Капићи, Ибришагићи, Алибеговићи и Хаџихасановићи из Дервенте, Ђонлагићи из Тешња, Крупићи из Крупе и Јусуфбеговићи из Фоче.

Од Сеочана су најзначајнији Радоњићи којима ћемо овде посветити највећу пажњу. За њих и за огранке њихова великог племена у подручју Крњин-

планине можемо сигурно тврдити да су Црногорци. Недавно сам сочаничке Радоњиће испитао о њиховој старини и о њиховом пореклу. Они су ми без икаква предомишљања рекли да су Његоши, непосредно дошли из Црне Горе. Не знају тачно да кажу откад су овде, али одбацивши сваку сумњу у њихову тврдњу да су Његоши и упоредивши историске податке са том тврдњом, можемо поуздано израчунати и откада су они у овим крајевима.

Нуман-паша Ђуприлић, босански намесник, завојштио је са јаком војском на Црну Гору год. 1714 и поразио је Црногорце. Они су се разбегли, делом по својим неприступачним брдима а делом измакли у Бокву на млетачко земљиште, заједно са владиком Данилом. Тад је било заробљено 3000 Црногораца и са жсенама и децом одбедено у Босну. Ти су Црногорци били насељени по Гласинцу и околини. (Прелог: „Повијест Босне I-рад. 117 - Башагић, с. 91). Поред племена Петровић-Његоша и села Његоша под Ловћеном има и Његош-планина у Црној Гори, северо-западно од Никшића, дакле у старој Херцеговини. Испод те планине преселила се породица Петровић-Његош — некад Браковићи — под Ловћен, у данашње село Његоше (Л. Т. Петровић: „Двовјековна влада славне куће Петровић-Његоша“. Цетиње 1896).

Сочанички и крњински Радоњићи не морају бити од Петровића него од оних Његоша који су пре Ћуприлић војне били насељени око Његош-планине. Његоши славе Ђурђевдан као и овдашњи Радоњићи. Расељени Радоњића-Његоша има у Зети, у Бјелоглавићима, у околини Подгорице и по Србији. Код племена Братоножића има братство Сеоштичани и село Сеоштица, а у Климентима Селца. Ратоборни Ћуприлић, који је морао отступити г. 1718, вероватно је убрзо после 1714 г. довео у ове крајеве оне заробљене Црногорце, Његоше, и населио их јужно од аустријске границе у бос. Посавини. Историчари претпостављају да је у време окупације турске Посавине од стране Аустрије у год. 1718-1739 окупирано подручје било насељавано из крајева који су остали под Турском, а кад је граница помакнута на Саву, многи су се отселили у Славонију. Њихове опустеле крајеве населили су тад Црногорци-Његоши. Аустријски генерал Петраш у својој спецификацији 1718 г. за дервентски кадилук наводи поред осталих севернијих села од Сочанице суседна села Мишинце и Велику, али не спомиње Сочаницу него наставља овако: „In diesem Kadjaluk befinden sich gleichfalls mehr unbekante, wüste Dörfer.“ (Боденштајн: „Повјест насеља у Посавини г. 1718

-1739" — Гл. зем. музеја. Сар. 1907 р. 585). Петраш овде предлаже границу уз реку Босну до Велике. Тиме би обухватио и она многа, непозната, пуста села *unbekannte wüste Dörfer* — која му на карти од 1718 г. нису означена. У тим селима је и Сочаница, јер Мишинци и Велика непосредно граниче до истока са њом и уелаче се у Вел. и Малу Сочницу. Та села Аустрија није 1718-1739 г. држала нити је њена граница допирала до подручја Крњин-планине. Она „сува међа“ о којој у овд. народу нема никаква казивања ишла је преко Укрине, северно од Дервенте коју Петраш спомиње у спецификацији 1717 г. као кадилук. То је на спец. карти 1718 г. гранична хумка - *Gränzhügel* - № 46 Посавске куге из година 1731 и 1763 враћају неке Радоњиће као и друге становнике северно од Крњина, на југ у „збјегове“ по Крњину. Тако тих Радоњића има осим у Сочаници још и у Осињој, у Прњабору и још јужније од тога села, у самом Крњину, затим у селима Љесковим Водама и Становима, у непосредној близини Добоја.

Од Радоњића су данашње породице: Радановићи, Сердари, Кнежевићи, Лазићи, Ристићи, Ђукићи, Дејановићи, Ђекићи, Тошићи, Давидовићи, Васиљевићи. Сви славе Ђурђевдан, послужују Ђурђицу а заветна им

је слава Спасовдан са „крстоношама”. Телесне и душевне особине Радоњића племена у Сочаници и у целом крњинском подручју носе још изразита обележја њихове старе постојбине. То је такође један доказ да они нису врло стари досељеници у овоме крају Врбаске бановине и да се још не виде упадљиве последице мешања њиховог са становништвом друкчијег порекла. Прилика је да су Гласинац и околина, које историчар Башагић означаје као прву етапу оних 3000 доведених у Восну Црногораца од стране Ђуприлића, били само краткотрајно бораиште овдашњих Радоњића, јер се данашњи њихови потомци не сјећају да су им стари икада живјели на Гласинцу.

Вунашин Сировина